

Verlag: Voedselcafé Hoe Boert Dordt?

1 juni 2023

Werkgroep Voedsel van Dichtbij van het Platform Duurzaamheid Dordrecht.

Introductie – Conny Taheij en Marco Brand

We beginnen de avond met de vraag: weten jullie waar jouw eten vandaan komt? We staan veelal weinig stil bij de weg die ons eten aflegt van boer, via winkels naar ons bord. Bij de waarde van en waardering voor ons eten.

In ons huidige voedselsysteem zijn een aantal dingen mis: van allerlei vraagstukken rondom de landbouw, vervuiling van land en drinkwater, ontbossing voor veevoer, duurzaamheid en natuurlijk onze gezondheid.

Ook wordt in Nederland nog 22% van ons voedsel weggegooid: dit is een file volle vrachtwagens van Utrecht naar Barcelona. Terwijl de rijen bij de Voedselbank groeien. Voedsel dat in Nederland wordt geproduceerd, wordt bovendien voor het grootste deel geconsumeerd in het buitenland.

De prijs die wij nu betalen voor ons voedsel staat niet tegenover een eerlijke prijs voor de boer en tegelijkertijd is gezond, eerlijk en betaalbaar voedsel niet voor iedereen beschikbaar. Dit is geen houdbaar systeem.

Daarom is het de droom van de werkgroep dat meer voedsel dat wordt geproduceerd door Dordtse boeren (en uit de regio) ook wordt gegeten door de circa 121.000 Dordtenaren. Bijvoorbeeld de 400.000 prachtige bloemkolen die nu in Duitsland worden verkocht. Het project Voedsel van dichtbij wordt ondersteund door de provincie Zuid-Holland, gemeente Dordrecht en Milieudefensie Drechtsteden.

Wat er al gebeurt

In Dordrecht zijn al de nodige initiatieven die aan dit doel bijdragen: groentepakketten van de Dordtse Zorgboerderij De Zuidpunt kun je op 11 locaties afhalen, en pakketten van Landzicht in Strijen op 4 locaties in de stad. Ook zijn er twee wijkpunten van Rechtstreex. Hier kun je je boodschappen afhalen die je online (zonder abonnement) hebt besteld. Deze sociale onderneming haalt jouw bestellingen op bij boeren in een straal van 50 km van Rotterdam. Er is een boerderijwinkel De Elshoeve en een paardenmelkerij met eigen producten, en een enkel kraampje langs de weg. En we hebben een wijnboer op het eiland. [Bekijk de lijst](#).

Tijdens een [Voedselstocht](#) afgelopen mei langs vijf boeren van Dordt, zagen we hoe zij zelf proberen om de keten te verkorten en te verduurzamen. Tijdens dit Voedselcafé vragen we

deelnemers wat zij nodig hebben om meer voedsel van dichtbij te kopen, en tips te geven over wat er volgens hen nodig is om de Dordtse producten over de Wieldrechtse Zeedijk te krijgen.

Akkerbouwer Jan Willemsens vertelt

Jan is een echte Dordtenaar. Hij is getrouwd, vader van een dochter, over 10 jaar is hij 60. Hij is 26 jaar akkerbouwer in Dordt. Zijn ouders zijn in 1975 in Dordt gaan boeren aan de Smitsweg en daar is ook Jan begonnen en 12 jaar geleden vanwege Wilgenwende naar deze polder verhuisd. Jan boert op 95 hectare, ook bij Kop van t Land. Hij is voorzitter van LTO Eiland van Dordrecht en betrokken bij de Getijdenboerderij, [BoerEnGroen](#) en de Klimaatcoalitie in Dordt.

Boeren van Dordt

In Dordrecht boeren 28 boeren op 1750 hectare zeelei (De Hoeksche Waard is 20 keer zo groot). De akkerbouwers telen graan, graszaad, gras, maïs, vlas, luzerne, suikerbieten, uien, aardappels, bonen en bloemkolen. De grond is minder geschikt voor het telen van groente, daar is zandgrond beter voor geschikt. Er wordt ook minder groente verbouwd vanwege de (relatieve) grootschaligheid van de bedrijven. Vroeger stonden hier ook spruiten, maar vanwege de slechte marktprijs zijn deze nu uit beeld verdwenen. Ook fruitbomen en de meeste kassen zijn van het eiland verdwenen.

In de jaren 30 is het gebied achter de zeedijk ontgonnen en gedeeltelijke omgevormd naar natuur en uitgegeven aan grote agrarische bedrijven. Nu nog is de grond in eigendom van relatief grote boerenfamiliebedrijven.

De producten van Jan

Jan Willemsen verbouwt een breed aanbod van producten op zijn grond in de Louisapolder: aardappels, tarwe, graszaad, conserven, koolzaad, bloemranden en sinds kort ook kidneybonen. Die diversiteit is beter voor het land. De aardappels verkoopt hij deels aan de Albert Heijn en zijn aardappels zijn te vinden bij de bekende internationale fastfoodketens. De suikerbieten worden verkocht aan een 'eigen' fabriek van de SuikerUnie in Dinteloord. De suikerunie is onderdeel van COSUN, dit is een coöperatie waarvan alle bietentelers lid en eigenaar zijn. De tarwe gaat naar Koopmans die een project gestart is om 450 duizend ton Nedertarwe, dat moet voldoen aan duurzaamheidseisen, in te kopen voor hun bloem en meel. Uit het publiek kwam enthousiast de vraag: wordt de tarwe ook verkocht aan de molen? (doelend op de Dordtse molen aan de dijk). Jan antwoordde: ja, alleen staat de molen in Leeuwarden.

Wat is lokaal?

Waarop Jan een vraag opperde die gedurende de avond nog een aantal keer herhaald zou worden:

'Wat is dan lokaal?'

Als het binnen een dag met een vrachtwagen op locatie is, is het nog lokaal.'

Per product verschilt het hoe lokaal het afgezet wordt. Gerst wordt in Nederland gebruikt door de brouwerijen en als veevoer. Vlas wordt voor 1/3 verwerkt tot linnen in China, maar graszaad gaat o.a. naar Oosterhout en Barenbrug. Er zijn verschillende soorten contracten met de afnemers. Bij vrij telen kan de boer de beste prijs krijgen, maar hier zit ook meer risico aan. Een andere vorm van contract is in een pool: met een gemiddelde prijs afhankelijk van levertijd en kwaliteit van het product. Met de conservenproducenten heeft Jan een prijs afgesproken, en de afnemer bepaalt

wanneer het gewas geteeld wordt, zodat ze gegarandeerd het hele jaar door groenten hebben om te verwerken tot conserven.

Vraag: Moeten de aardappels voor oktober van het land in verband met stikstof?

Antwoord: Dit is alleen van toepassing voor aardappels uit zandgrond. We hadden een koud en nat voorjaar, dus het wordt lastig om de aardappels op tijd uit de grond te krijgen. Als het de boeren niet lukt voor 1 oktober, dan mogen ze het volgende jaar minder mineralen gebruiken, omdat er meer is uitgespoeld. Dit noemen wij kalenderlandbouw.

Stikstof

De landbouw, en dan met name de plantaardige sector, is de enige sector die CO2 kan binden. Op het Dordtse eiland hebben we niet zo veel last van stikstofafgifte door bodemdaling, vanwege de kleigrond. Dat de boeren nu meer bonen zijn gaan telen, heeft met het landbouwbeleid te maken. Bonen zijn een eiwit en een stikstofbindend gewas. Door dit aan te planten, verzamelen de boeren punten, waarmee ze extra subsidies kunnen krijgen.

Vraag: hoe kan het dat wij uien aan Senegal verkopen en B-keuze uien uit het buitenland importeren?

Antwoord: in Nederland produceren we uien op 35.000 van de miljoen hectare. 80 procent van de uien gaan naar het buitenland, waarvan de meeste uien naar West-Europa en Afrika gaan. India is de grootste producent en consument. Hierop volgde een snelle uitzetting van de prijs van een netje uien. Nu de uien hier op zijn, komen ze uit Nieuw Zeeland. Transportkosten zijn marginaal en supermarkten leiden hierop geen verlies.

‘Ook Europees is lokaal.’

Het huidige voedselsysteem

Vraag: Hoeveel invloed hebben de grote spelers op jouw bedrijfsvoering? Rabobank, supermarkten, Wageningen Universiteit, subsidies uit Europa?

Antwoord: Het Landbouwakkoord heeft veel invloed op ons als boeren, en ook het Nationaal Programma Landelijk Gebied NPLG. In Dordrecht zitten we bij een Natura 2000 gebied in de buurt, waardoor wij onze stikstofuitstoot met 47 procent zouden moeten reduceren. Hoe doe je dat in een gebied waar al nauwelijks uitstoot is? Daarnaast worden water en bodem sturend de komende tijd. Boeren zijn het eens met de noodzaak voor een transitie in de landbouw, o.a. door minder te produceren met minder (kunst)mest. Maar ze moeten wel gesteund worden door een hogere prijs te krijgen. Boeren willen zekerheid. Die zekerheid is er op er op dit moment niet. We zijn niet meer afhankelijk van subsidies, maar wel erg van andere actoren en organisaties in de voedselketen.

Klimaatverandering

Vraag: Merk je het effect van klimaatverandering?

Antwoord: We merken dat het weer extremer is, extreme buien, extreme droogte en hitte. Dit uit zich in droge voorjaren, warme zomers en een natte herfst. We hebben machines aangeschaft om extra water te geven. Maar in Dordrecht hebben we wel het voordeel dat we zoet water hebben. In Zeeland en Flakkee zijn de problemen groter.

Bodemverbetering en innovatie

Grond is de basis, grond is onvervangbaar. Door de tijd is de landbouw meer intensief gaan telen, met meer chemische middelen en zware machines. We zijn minder kunstmest gaan gebruiken, we willen de eigen biomassa die van het eiland komt gaan gebruiken, zodat we nog meer circulair worden en we zijn aan het experimenteren met bokashi. Dit is gefermenteerde biomassa die het bodemleven in de winter actiever houdt. In het najaar passen we het toe op de grond en in het voorjaar is het bodemleven meer actief. Wat weer goed is voor de groei van de gewassen. In tegenstelling tot compost, dat gedeeltelijk verband is, wat een negatief effect heeft op bacteriën, schimmels en andere micro-organismen.

Vijf Dordtse boeren werken samen aan natuur inclusief boeren in Vereniging: BoerEnGroen. Ze willen bijvoorbeeld de groene reststromen uit de openbare ruimte op het eiland omzetten naar mineralen voor de landbouwgrond. Met 7 tot 8 agrariërs doet BoerEnGroen ook natuurbeheer van weidelanden en akkerranden voor particulieren en Staatsbosbeheer. Het verbeteren van de bodem vraagt een lange adem.

‘Permacultuur is mooi, maar we willen toch friet eten’

Vraag: Als je als boer in hart en nieren compleet je gang zou mogen gaan, hoe zou jij dan boeren?

Antwoord: Ik wil de wereld goed nalaten voor mijn kinderen. Chemie en meststoffen horen daar wat mij betreft wel bij. We moeten meer circulair telen, maar dan moet de markt wel de prijs betalen die daarbij hoort. Mensen zijn nog niet bereid om meer te betalen. Voor mijn pensioen heb ik 101 notenbomen geplant, voor de stad en voor mezelf. Ik produceer nu 1000 ton aardappels. Die verkoop ik grotendeels via de markt, en ook een deel aan huis/ korte keten. Dat laatste is leuk, maar loopt niet hard genoeg. Het gaat nu om 3 % van mijn totale volume aardappelen.

Vraag: Hoeveel procent zou de consument meer moeten betalen, zodat jij een duurzaam product kan verbouwen?

Antwoord: Dat is lastig te zeggen. We zijn erg afhankelijk van wat er in de wereld gebeurt. Tijdens Corona ging de prijs van aardappelen van een kwartje per kilo naar 0 cent. Ondanks een compensatie van ongeveer 30% is dat een verloren jaar.

Vraag: Hoe kijk je aan tegen true pricing, waarin ook de maatschappelijke en milieukosten zijn meegenomen in de prijs?

Antwoord: Iedereen wil een true price, maar op dit moment bepaalt de markt de prijs, niet wat het op zou moeten brengen. Dat kan betekenen dat er onder de kostprijs wordt ingekocht. Wij beginnen al 2 jaar van tevoren te plannen wat we willen gaan telen, dan moet je het nog een jaar telen en soms bewaar je het ook nog een half jaar. Wat het dan waard is, weten we helaas niet van tevoren. Er zijn 5 inkooporganisaties bij de supermarkten voor 50.000 boeren. Wat wil je nog meer weten over true pricing? Het moet bij de consument vandaan komen. Je zou nadelen ook moeten kunnen

doorbelasten, zodat boeren kunnen investeren in verbetering van de teeltmethoden en dus duurzamer kunnen telen.

Community Supported Agriculture (CSA)

Vraag: Community supported agriculture (CSA), waarbij boeren 'in dienst zijn' van een x-aantal gezinnen blijken een goede boterham te kunnen verdienen. Zou je een deel van je grond willen verpachten voor zo'n kleinschalig initiatief?

Antwoord: Er zijn mooie initiatieven, dit werkt vooral goed op zandgrond. Ons bedrijf is een familiebedrijf met familiegrond en dat zou ik nooit opknippen.

'Zij doen het anders en dat zint me niet'.

Melkveehouder Harry van der Linden (Elshoeve) vertelt: Farmers Friendly heeft geprobeerd een Max Havelaar-concept op te zetten voor landbouw, waarbij consumenten iets meer moeten betalen voor het product. En bedrag dat rechtstreeks naar de boeren gaat om natuurinclusief te kunnen boeren, maar de supermarkten willen niet meewerken.

Boer Jan: We moeten polarisatie voorkomen en de zeedijk zou in plaats van een scheiding de verbindingsbrug moeten zijn tussen de Dordtse boeren en de stadsbewoners.